

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“СОЦІОЛОГІЯ ПОСТМОДЕРНУ”
(для магістрів)**

МАУП

Київ

ДП «Видавничий дім «Персонал»

2013

Підготовлено професором кафедри соціології *С. А. Рижковою*

Затверджено на засіданні кафедри соціології
(протокол № 1 від 10. 02.10)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Рижкова С. А. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Соціологія постмодерну” (для магістрів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. — 20 с.

Методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Соціологія постмодерну”, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2013

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета дисципліни полягає у ознайомленні із розробленою у другій половині ХХ ст. сукупністю суперечливих теорій, які означені поняттям “соціологія постмодернізму”. Особлива увага приділена ознайомленню із концептуальними засадами, методологічними принципами, понятійним апаратом соціології постмодернізму,

Завдання дисципліни:

- розкрити причини формування уявлень про нову соціокультурну реальність;
- ознайомити із витоками теоретико-методологічних засад соціології постмодернізму;
- ознайомити із основними поняттями постмодернізму;
- показати особливості теоретико-методологічних підходів різних представників соціології постмодернізму при вивченні нової соціокультурної реальності;
- показати витоки концепції трансцендентальних підстав соціальної стратифікації;
- розглянути філософсько-релігійні концепції, як програми подолання суспільної кризи;
- виявити генетичні джерела соціальної проблематики постмодернізму у античній і класичній філософії;
- розкрити світоглядні підстави етичного і культурного плюралізму постмодернізму;
- означити перспективи теоретико-методологічних підстав соціології постмодернізму при вивченні або прогнозуванні суспільної динаміки;
- допомогти свідомо і ґрунтовно здійснювати особистий вибір в умовах трансформації соціальних стереотипів.

Вимоги до знань та умінь студентів. При проведенні поточного та підсумкового контролю знань, студент повинен

знати:

- сенс основних концепцій соціології постмодернізму;
- сенс базових понять соціології постмодернізму;
- зміст програмних творів в галузі соціології постмодернізму;

уміти:

- орієнтуватися в релігійних та наукових підставах етичних, моральних, соціальних стереотипів, що забезпечують стале функціонування суспільства;
- формувати власну позицію щодо етичних цінностей особистості та норм суспільної моралі;

- сприяти заходам, спрямованим на відродження культури та духовності України.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“СОЦІОЛОГІЯ ПОСТМОДЕРНУ”

Номер теми	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин			
		Всього	Лекц.	Сем.	Сам. роб.
	Вступ. Призначення, мета і завдання дисципліни	5	1	1	3
	Змістовий модуль I. Фундаментальні зрушення в науковому знанні та соціальній практиці				
1	Класичне, неklasичне, постнеklasичне природознавство. Класичне, модерне, постмодерне суспільствознавство	18	5	1	12
2	Теоретико-методологічні засади соціології постмодерну	11	3	2	6
3	Ознаки модерного і постмодерного суспільств в концепціях соціології постмодернізму	14	6	2	6
	Змістовий модуль II. Критика визначальних для соціології модерну теорій та практик тестування суспільної думки				
4	Філософія постмодернізму як джерело соціології постмодернізму	22	4	4	14
5	Концепція децентрації суб'єкту, знання влади, нової онтології і гносеології М. Фуко				
6	Концепції множинності, втрати суб'єкту, шизоаналізу Ж. Дельоза і Ф. Гваттарі	14	5	2	7
7	Концепції розвитку соціології Ж. Люотара та З. Баумана	26	6	2	18
Разом годин:		108	28	14	66

ЗМІСТ
дисципліни
“СОЦІОЛОГІЯ ПОСТМОДЕРНУ”

Вступ

Призначення, мета і завдання дисципліни

Змістовий модуль I. Фундаментальні зрушення в науковому знанні та соціальній практиці

Тема 1. Класичне, некласичне, постнекласичне природознавство. Класичне, модерне, постмодерне суспільствознавство

Метафізика, філософія, наука. Методологічна криза. Розмежування упродовж 20 ст. природознавчих теорій на класичні, некласичні, постнекласичні, а суспільних — на класичні, модернізму, постмодернізму.

Визначальні ознаки класичної науки (XV–XX ст.). Свідоме спрощення уявлень про дійсність та поєднання методів пізнання, які в метафізиці розмежовані на достовірні і недостовірні. Класичне природознавство, ґрунтоване на уявленні, що дійсність можна розглядати як певну комбінацію відокремлених ізольованих однорідних сегментів, кожному з яких притаманні відмінні властивості. Нежива природа — стаціонарність, жива — еволюція, суспільство — прогрес. Наукове і позанаукове знання. Означення буденного знання терміном традиція. Означення терміном менталітет встановлених традицією у суспільній та особистій свідомості хаотичних і стійких уявлень про дійсність, сенс буття людини у світі та суспільстві, прекрасне і безобразне, шляхетне і низьке..

Суб'єкт і об'єкт пізнання. Античність: суб'єкт означає видиму (матеріальну) дійсність взагалі; об'єкт — конкретні видимі речі. Схоластика: об'єкт означає відображення у свідомості образів реальності; суб'єкт — загальних параметрів матеріальних речей. Класична наука: суб'єкт означає того, хто пізнає; об'єкт — те, що пізнається; суб'єкт відокремлений від об'єкту, суб'єкт наділений повноваженнями виділяти із розмаїття явищ дійсності тільки ті, які він вважає істинними і які можуть слугувати подальшому удосконаленню знання. Природознавство як еталон строгості наукового мислення.

Класичне суспільствознавство. Хронологічне упорядкування відомих артефактів і збережених текстів. Природні та штучні засади існування суспільства.

Вади класичного природознавства. Ймовірність подолання. Збільшені ступені відволікання від властивостей конкретних предметів та обмеженість застосування чуттєвих методів пізнання.

Некласичне природознавство (XIX–XX ст.). Уявлення про природну дійсність як про статистично ймовірну комбінацію абстрактних множин з невизначеною природою та суто умоглядних методах її пізнання.

Означення терміном структура притаманної конкретній множині сталості зв'язків між елементами. Втрата множинами і структурами некласичного природознавства фізичної наочності конкретних явищ-речей класичного природознавства. Невизначеність кордонів між умовністю та абсурдністю теорій. Посилення ролі математичної формалізації теорій. Математичні моделі абстрактних множин з невизначеною природою. Достовірність лише раціональних способів пізнання. Критерій істини — логічна несуперечливість моделі. Успіхи некласичного природознавства.

Спроби застосувати математичні методи при вивченні суспільства і людини. Поява наприкінці 19 ст. припущення, що усі явища дійсності доцільно розглядати на підставі уявлень про дійсність як універсальну знакову систему.

Сподівання на вироблення загальних методів вивчення природи і суспільства при застосуванні у вивченні історії, суспільства, мови, людини методів математичної формалізації множини явищ з невизначеною природою некласичного природознавства.

Причини потреби нових методів вивчення суспільства. Віднайдені упродовж 19 — початку 20 ст. артефакти. Спростовання визначальних для класичних теорій уявлень про античність, як колиску цивілізованого людства, європоцентризм світової історії, послідовний науково-технічний прогрес, ненауковість міфів тощо. Намагання повернути в науку відкинуті нею методи пізнання. Відмінності методів елліністичних шкіл герменевтики.

Загальна риса соціальних теорій модернізму. Спростування у різний спосіб етичних, естетичних, історичних, соціальних, пізнавальних концепцій класичної науки. Прагнення виявити методи, які уможливають розуміння та інтерпретацію чужих класичній науці уявлень

про дійсність та способи її пізнання, які домінували у різних історичних епохах та у різних культурних середовищах. Введення відповідних понять множини і структури некласичного природознавства понять архетип, ейдос, культурний код. Означення незмінних визначальних для певного регіону уявлень про структуру суспільства, етичні та естетичні цінності буття особистості, норми суспільної моралі і стратифікації суспільства, мету творення і норми споживання культури тощо.

Теорії модернізму об'єднує ідея, що світ ніколи не відповідав тим абстрактним уявленням, які продукували вчені Відродження і Просвітництва, що "порядок речей мстить нашим спробам його перетворення". У суспільній свідомості ідея трансформувалася у розпливчату відчуття, що наука, мета якої полягала у продукуванні достовірного знання, перетворилася на прислужницю політичних або владних структур, що саме наукові теорії та засновані на них технологічні та інформаційні інновації спричинили негативні соціальні явища, зумовили кризу духовності і культури.

Словникова робота: метафізика, філософія, наука, суб'єкт, об'єкт, традиція, менталітет, структуралізм, модернізм, ейдос, культурний код.

Питання для самоконтролю:

1. Зміст понять метафізика, філософія, наука.
2. Онтологічні та гносеологічні чинники виокремлення класичного, некласичного, постнекласичного природознавства.
3. Визначальні ознаки класичних та модерних вчень про суспільство.
4. Причини формування нових методів вивчення суспільства.

Теми рефератів:

1. Підстави і методи вивчення природи і суспільства у класичній науці.
2. Методологічні засади теорій модерну.
3. Концепції сукупної організованості космічних, природних, історичних процесів Вернадського, Спенсера, Чижевського.
4. Концепція колективного несвідомого або архетипів К. Юнга.
5. Концепція ейдосів О. Ф. Лосєва.
6. Філософська герменевтика Г. Г. Гадамера.

Література [7; 8; 14; 15; 16; 21; 26; 27; 30–35]

Тема 2. Теоретико-методологічні засади соціології постмодернізму

Друга половина ХХ ст. Знецінення традиційних соціальних стерео-типів країн Європи. Поширення на “Заході” чужих європейському мисленню етичних, естетичних цінностей та моральних норм “Сходу”. Формування уявлень про принципово нову соціокультурну реальність. Методологічні проблеми. Поєднання аналітичної точності західноєвропейської науки з притаманною філософсько-релігійним концепціям буддизму, конфуціанства, даосизму, зороастризму та ідеєю холізму, за якою найзагальнішою властивістю дійсності є цілісність природного та соціального, матеріального та ідеального, духовного та тілесного тощо.

Постнекласичне природознавство. Ідея цілісності. Узагальнення поняттям система властивих цілісності самоорганізації, ієрархічності, відкритості, еквіфінальності тощо. Між-, мета-, полідисциплінарні теорії.

Системна цілісність світу у суспільствознавстві. Заперечення евристичних можливостей системного підходу при вивченні суспільства у філософії та соціології постмодернізму. Визнання рівноправності відмінних підстав і способів пізнання суспільства. Ігнорування критеріїв достовірного знання (істини).

Спроби осмислити соціокультурні процеси на підставі уявлень про універсальну знакову систему. Загострення питань ступеня зрозумілості та достовірності тлумачень змісту конкретних історичних, етнічних, культурних, філософських, релігійних, побутових знаків і символів.

Концепція трансформації традиційних індустріальних суспільств у постіндустріальні. Теза щодо повної вичерпаності підстав і пізнавальних принципів філософії і соціології модерну. Загострення питання існування самої соціології, як особливої знанневої, культурної, політичної практики.

Проголошення кінцевою метою соціології постмодерну радикальної переорієнтації соціології як галузі знань. Методологічна причина переорієнтації – невідповідність методам вивчення суспільства теоретико-методологічного апарату структуралізму та поява у постструктуралізмі непритаманних йому рис емпіричності. Пошуки відмінної від спеціальних соціологій (знання, повсякденності, культури тощо) загальної метасоціологічної перспективи. Проголошення роз-

паду організованого (структурного) модерну і переходу до посттрадиційного порядку. Нарратив. Дискурс.

Словникова робота: холізм, система, самоупорядкованість, відкритість, ієрархічність, еквіфінальність, організований (структурний) модерн, посттрадиційний порядок, універсальна знакова система, нарратив, дискурс

Питання для самоконтролю:

1. Ідея соціо-природної цілісності світу.
2. Властивості систем.
3. Універсальна знакова система.

Теми рефератів:

1. Причини відкидання у філософії і соціології постмодерну ідеї цілісності світу.
2. Теоретико-методологічні підстави соціології постмодернізму.

Література[4; 13; 17; 24; 28; 36]

Тема 3. Ознаки модерного і постмодерного суспільств в концепціях соціології постмодернізму

Вплив на постмодернізм ідей позитивізму послуговує зосередженості на зумовлених запитами суспільної практики проблемах, зокрема явищу маргіналізації культури, освіти, мови тощо.

На початку 20 ст. терміном маргіналізм була означена сукупність рис свідомості і поведінки особистостей або груп, що не здатні інтегруватися в сталі соціальні структури. Спочатку причини маргіналізму вбачалися у зумовленій індустріалізацією зміні національних ринків праці, яка спричинила масову міграцію, наслідком якої стала втрата усталених упродовж чотирьохсот років традицій життя у місті та селі.

Становлення об'єднаної світовими культурними, інформаційними, технологічними, енергетичними проектами глобальної цілісності, зумовило посилену міграцію, яка призвела до поширення в країнах Європи і США культурних кодів буддизму, індуїзму, конфуціанства, даосизму, ісламу тощо. Поширення чужих християнським цінностей і стандартів створило передумови їх запозичення та засвоєння, зумовило знецінення соціальних і культурних стереотипів, що домінували у країнах Європи та США.

Американський культуролог Стоунквіст у 30 роки 20 ст. визначив маргінальність як притаманне мігрантам прагнення інтеграції у домінуючу групу через залучення до її культурних стандартів. Зне-

цінення культурних стандартів. Втрата сенсу соціальних статусів. Поширення еклектичних, колажних, нестійких соціальних, культурних, політичних підсистем. Притаманна мігрантам ворожість до культурних, моральних, ідеологічних стереотипів попередньої епохи, яка зумовлена їх чужістю новим соціальним умовам. Відчуття чужості спричинює несвідоме протистояння будь-яким спробам легітимізації. Наслідками спроб інтеграції стають культурні гібриди, які не сприймає домінуюча група. Формування маргінальними групами культурних гібридів супроводжують намагання повністю відкинути власні культурні стандарти, що лише поглиблює маргінальні ситуації. У другій половині 20 ст. американський соціолог Парк для означення специфічних відносин між особистістю або певною спільнотою, яка не може пристосуватися до вимог урбанізму як способу життя, застосував термін маргінальна особистість. Прагнення повної соціальної і культурної ізоляції (андерграунд).

Європейські філософи, соціологи, культурологи Леві-Стросс, Фуко, Дерріда, Дельоз, Гваттарі, Барт вважали, що загальною рисою маргінальних груп або особистостей, є ворожість до домінуючих в суспільстві моральних і культурних стереотипів, прагнення розміститися на межі пануючих соціальних, культурних, політичних систем. Вони розглядали маргінальність як стан особистої свідомості, що виникає при залучення до двох чи більше культур. За їх думкою засвоєння відмінних культурних кодів спричинює внутрішню суперечність особистої свідомості, для якої характерна заплутаність ціннісних орієнтацій, непослідовність поведінки, розбрат при визначенні правильності або хибності вчинку у різних ситуаціях. Розщеплена свідомість, одночасний прояв протилежних емоцій викликає розрив соціальних зв'язків, нездатність самоідентифікації із певною спільністю, відсутність моральної регуляції поведінки, самоконтролю, самодисципліни, волевиявлення (аномія). Маргінальність спричинює втрату власного Я, перетворює людину на маріонетку випадкових емоційних сплесків, чуттєво залежну істоту, нездатну до послідовної систематичної діяльності, фанатизм. Стан внутрішнього і зовнішнього конфліктів спричинює те, що маргіналів уникають та переслідують, а вони прагнуть автономності. В маргінальній свідомості поглиблюється відчуття внутрішнього дискомфорту. Дискомфорт послуговує активізації різних форм девіантної поведінки, яким притаманне відхилення від усталених норм суспільної моралі, спростування естетичних, етичних, релігійних взірців, нехтування традиціями.

Маргіналізація активізує асоціальні течії агресивного самоствердження, агресивні творчі проекти, радикальні націоналістичні, конфесійні, політичні, асоціальні рухи, антисоціальні кримінальні угруповання. Асоціальні та антисоціальні рухи послугують поширенню новомов, або ненормативних субкультурних жаргонів. Домінування різних течій контркультури слугує основою некерованих соціальних і культурних комунікацій, які остаточно дестабілізують суспільство.

Словникова робота: постмодернізм, метасоціологія, маргінальність, маргінальна особистість, аномія, маргінальна свідомість, новомови, субкультура, контркультура, андерграунд

Питання для самоконтролю:

1. Причини змін традиційної структури суспільства.
2. Причини загострення питання існування самої соціології.
3. Маргіналізм як суспільне явище.
4. Ознаки маргінальної свідомості.

Теми рефератів:

1. Культурні чинники феномену маргіналізації соціуму.
2. Економічні і технологічні чинники феномену маргіналізації.
3. Кінець соціального за Бодріаром (за твором “В тени молчаливого більшинства, или кінець соціального”).

Література [2; 3; 4; 13; 24; 36]

Тема 4. Філософський постмодернізм, як основне джерело плюралізму соціологічних концепцій постмодернізму

Намагання поєднати у постмодернізмі підстави і пізнавальні принципи класичних і модерних філософських та соціологічних теорій. Загальна невизначеність теоретико-методологічних підходів та тематичне розмаїття концепцій. Симптоми кризи соціології модерну. Ревізія концептуального апарату соціології модерну. Особливості тлумачення ідеї універсальної знакової системи. Суспільство як простір соціального тексту. Ідея хаотизації світу. Тлумачення соціальності, як долання бінарних опозицій, або дихотомій загальносоціологічного концептуального апарату (об’єкт-суб’єкт пізнання, центр-периферія соціальної структури) та концептуального апарату спеціальних гендерних (чоловіче-жіноче), постколоніальних (метрополії-колонії) тощо соціологій. Проголошення інтертекстуальності свідомості. Тлумачення особистості як відкритої ідентичності.

Провокаційна критика визначальних для соціології модерну теорій структурного функціоналізму та практик тестування суспільної

думки. Визнання соціології модерну спробою звести розмаїття явищ культури, політики, науки, освіти до взаємодій в бінарній опозиції соціальний порядок — аномія.

Критика визначальної для соціології модерну ідеї соціальної упорядкованості. Проективність як ідеал. Витоки проективності. Християнська ідея лінійного розгортання часу, яка у класичній науці перетворилася у концепцію соціального прогресу, а у модерні стала тлумачитися як зумовлена технологічними і соціальними інноваціями модернізація.

Соціологи постмодернізму проективність тлумачать як утопічні концепції технократизму та комунізму. Бінарна опозиція проективність — аномія. Вихідна характеристика соціального хаосу, який потребує упорядкування.

Критика онтологічних підстав і гносеологічних принципів метафізики та філософії. Прагнення звести їх до соціальних. Соціологія знання. Близькість філософським дисциплінам філософія науки, методології наукового пізнання. Пропозиції принципової зміни методів вивчення суспільства. Уявлення про реальний об'єкт пізнання. Розрізнення натуралістичного і діяльнісного методів вивчення об'єкту пізнання. Прагнення соціології постмодерну навести лад у філософії через виокремлення позитивного (Конт) та дієвого (Маркс) знання.

Відмова соціології від вивчення індивідуального. Визначення індивідуального через загальне та соціальне. Критика гуманітарних наук. Проголошення смерті людини на теоретичному рівні через намагання дослідити суспільство на підставі уявлень про структуру і методами структурно-функціонального аналізу. Проголошення смерті людині на практичному (емпіричному) рівні через заміну суб'єкту респондентом. Визнання психології та медицини науками про людину, які формують особливий лікарняний простір, в який уможливорює перетворення суб'єкту пізнання в об'єкт пізнання. Визнання, що соціологія модерну не мала власного простору і тому була дзеркалом суспільства епохи модерну. За думкою деяких представників постмодерну, в епоху модерну соціальна реальність розглядалася як об'єкт адміністрування, як світ, в якому генеральним директором ставилася й реалізовувалася загальна мета, яка розмежовувалася на підпроблеми, світ сьогодення якого оцінювалося відповідно уявленням про наближення або віддалення до запланованого майбутнього, світ в якому головною умовою досягнення мети була єдність виконавців.

Досягнення мети уможливорює лише загальна лояльність по відношенню до поставлених керівниками завдань, віра у їх право ставити завдання, прагнення уникнути покарань за неслухняність, особиста зацікавленість кожного у загальних цілях. Підставою укоріненних стереотипів слугувала ідея детермінованості віртуальних моделей світу. Визначальними для соціології модернізму поняттями, що відображали притаманну світу упорядкованість були суспільство, яке ототожнювалося із національною державою та культура, яке редукувалося до комунікативно-інтегративного аспекту. Соціум та культура вважалися цілісним складним механізмом або сферою координації. Це дарувало можливість зводити соціологію до бінарних опозицій: суспільна згода — конфлікт, соціальні норми — аномії тощо. Укорінена ідея соціального прогресу давала змогу розглядати світ як проєкт в процесі реалізації. Це слугувало обґрунтуванню ідей інтенсифікації історії на основі накопичення знань. Визнання, що соціологія спочатку проєктувалася як теорія знання і практика соціальності, як і засіб досягнення влади — знання.

Словникова робота: інтенсифікація, практика соціальності, аномія, проєктивність, бінарність, опозиція.

Література [8; 9; 11; 13; 17; 28; 29; 35]

Тема 5. Концепції децентрації суб'єкту, знання-влади, нової онтології і гносеології М. Фуко (1926-1984)

Переосмислення взаємодій у системі суб'єкт — пізнання — світ. Спростування домінуючого у класичній філософії Гегеля, екзистенціалізмі Сартра, феноменології Гуссерля уявлення, що суб'єкт виходячи із самого себе надає сенс світу. Позбавлення від Гегеля при посередництві Маркса або Ніцше. Питання про властивості суб'єкту, його статус позицію у реальності або вимислі, які визначають тип пізнання при екзегезі сакрального тексту, спостереженні природи, аналізі поведінки душевнохворого історії. Пропозиція розглядати мову, текст, дискурс, як метафоричні означення універсального принципу вивчення артефактів, які в класичній науці та феноменології вважалися якісно різноплановими.

Нова історіографія. Передумова вироблення нової онтології та гносеології. Вихід за межі базових цінностей і смислів західноєвропейських архетипів. Трансгресія як сексуальність, статус якої визначає поняття межа свідомості, мови, закону. Еволюція структуралізму

від археології знання до генеалогії влади. Знання-влада. Тотальний контроль. Формування особистої свідомості науковими дискурсами. Влада породжує того, хто пізнає способи пізнання і те що пізнається. Теорія і практика соціології, як способів досягнення знання-влади.

Словникова робота: соціальне, соціологічне, бінарні опозиції, проєктивність, утопія, аномія, соціологія знання, індивідуальне, загальне, соціальне, згода-конфлікт, норма-аномія, знання-влада, трансгресія. Сексуальність.

Питання для самоконтролю:

1. Суспільство як простір соціального тексту.
2. Підстави критики визначальної для соціології модерну ідеї проєктивності.
3. Причини появи дисципліни соціологія знання.
4. Ідея хаотизації світу, як підстава долання бінарних опозицій.
5. Ідея інтенсифікації історії на основі накопичених знань.

Теми рефератів:

1. Основні ідеї праці М.Фуко “Археологія знання”.
2. Основні ідеї праці М.Фуко “Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности”.
3. Основні ідеї праці Фуко М. “Слова и вещи”.

Література [17; 18; 19; 37; 38]

Тема 6. Концепції множинності, відсутності суб'єкту, шизоаналізу, різомі, конфінальності.

Ж. Дельоз (1925–1995). Ф. Гваттарі (1930–1992).

Ж. Дерріда (нар. 1930)

Складові концепції Дельоза. Класична філософія від стоїків до І. Канта. Літературна полеміка. Ліворадикальні політичні течії. Філософія як спростування ідеї понадприродного. Лукрецій, Юм, Спіноза, Ніцше, Бергсон, як засновники критики теорій репрезентації та суб'єкту. Відсутність суб'єкту, душі, світу, Бога. Заміна класичних уявлень про суб'єкт. Заміна теоретизувань структуралізму щодо аналізу того, хто означає. Введення поняття до індивідуальні номадичні сингулярності (усамітнені кочовики). Протиставлення номадичного мислення державній філософії.

Філософія цінностей. Мислення без витоків і підстав. Мислення як плюралістична інтерпретація. Фундаментальна опозиція. Проти-стояння хаосу шизофренічної безодні тіл-речей — параноїдальній єдності сфери ідей. Суб'єкт як машина бажань.

Дельоз і Гваттарі при розробці базових положень номадології вводять поняття різомі (лат. rhizome — коріння). Воно означає принципово позаструктурний і нелінійний спосіб організації цілісності. Протиставляється традиційній для європейського мислення ідеї лінійного розгортання-ускладнення. Світ втрапив стрижень. Фундаментальною властивістю різомі є гетерогенність при збереженні цілісності. Нестабільність (конфінальність) як джерело трансформації. Різома як символ постмодерної культури.

Ж. Дерріда. Концепція ототожнення реальності і тексту. Критика західноєвропейської філософії. Абсолютне знання як завершення історії. Казати так, щоб нічого не сказати. Будь яке інше спричинює або виправданню Розуму, або його розумовій критиці, що безглуздо. Стратегема або стратегія деконструкції. Мовчазне протистояння Логосу суб'єкту, який говорить.

Словникова робота: нелінійність, цілісність, номадологія, різомі, конфінальність, стратегема, гетерогенність, шизоаналіз, паранойя

Питання для самоконтролю:

1. Деконструкція соціальних структур Дерріда.
2. Теорія маргінальних груп Дельоза і Гваттарі.
3. Втрата суб'єкту в концепціях соціології постмодернізму.
4. Номадологія Дельоза.
5. Різома, як символ постмодерної культури.

Теми рефератів:

1. Людина, як бажана машина (Дельоз).
2. Різома, як символ постмодерної культури (Дельоз, Гваттарі).
3. Людина і соціум як текст (Дерріда).

Література [9; 10; 11; 15 31; 35]

Тема 7. Концепції розвитку соціології.

Ж. Ліотар (нар. 1924). З. Бауман (нар. 1925). Ж. Бодріяр (нар. 1929)

Ж. Ліотар. Урятувати честь мислення після Освенциму. Втрата природознавством і математикою рис еталону наукового мислення. Дискурси модерну. Гегельянство, герменевтика, марксизм, економіка. Метанарративи постмодерну — заперечення гносеологічних і соціальних форм тоталітаризму. Недовіра до метанарративів. Відмова від розуміння суспільства як цілісності. Неповнота системних підходів у соціології. Інформація, як регулятор соціальних процесів. Концепція мовних ігор. Мікроаналіз нової соціокультурної реальності. Наукова і позанаукові форми знання. Істина як ідеал, як бажання іс-

тини. Революційна і релігійна віра в істину. Капіталізм ліквідує усе, що людство вважало святим.

Кінець історії, як перехід людства із часів історії у часи міфів. Монотеїстична та політеїстична маски філософії. Перехід від logos до muthos через демонстрування, що логос був міфом. Нарративне вчення ніколи не посилається на чистий факт, мовчазне явище, його основа — історія. Нарратив ніколи не закінчується.

Формалізація знання. Типи дискурсу у різні історичні періоди. Мета макронарративів — обґрунтувати панування існуючого політичного устрою, законів, моралі, мислення, соціальних інститутів. Соціальна міфологія. Мета мікронарративів — забезпечити цілісність буденного життя на рівні первинних колективів.

З.Бауман. Постмодерн, як удосконалений модерн. Визначальні ознаки модерну: універсальність, однорідність, монотонність, прозорість. Визначальні ознаки постмодерну: плюралізм, випадковість, амбівалентність, невірноваженість постмодерного суспільства. Заперечення моделі урівноваженого всеохоплюючого, тотального системного суспільства.

Постмодерне суспільство, як індивідуальне суспільство. Зростання невизначеності. Спростування традиційних цінностей. Випадкові, немотивовані, непередбачувані дії автономних агентів. Постмодерн, як постійні зміни. Заперечення ідеї прогресу. Трансформація статусу та функцій інтелектуальних еліт

Ж.Бодріяр. Зникнення традиційних форм праці. Модерне суспільство, як суспільство споживання. Фундаментальні зміни наукової форми знання. Визначальні ознаки модерного суспільства: масове виробництво товарів широкого вжитку, швидке удосконалення технологій, прискорені зміни ринків. Визначальні ознаки постмодерного суспільства: кінець масового виробництва, домінування ревіробництва знаків-товарів, розмивання кордонів між реальністю та ілюзією, респектною і масовою культурою.

Технологічний розвиток, як єдина рушійна сила соціальних змін. Штучна реальність. Симулятивна гіперреальність кодів та симулякрів. Симуляція — процес перетворення знаку на симулякр. Чотири стадії симуляції. Спокуса, як форма симуляції. Омана симулякру.

Засоби масової інформації. Симулякр, як самототожний знак. Масовість. Симуляція соціального. Людина дозвілля. Кінець соціального.

Словникова робота: нарратив, метанарратив, мікронарратив, логос, міфос, соціальна міфологія, мікроаналіз, мікроаналіз, автономні агенти, інтелектуальні еліти, суспільство споживання, симулякр, масовість.

Питання для самоконтролю:

1. Множинне суспільство за Ліотаром.
2. Постмодерне суспільство за Батманом.
3. Суспільство споживання за Бодріаром.

Теми рефератів:

1. Симуляція, як процес породження гіперреальності за Бодріаром.
2. Засоби масової інформації у постмодерному суспільстві.
3. Варіанти подальшого розвитку соціології.

Література [1; 5; 6; 12; 23; 25]

МАУП

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Бауман З.* Индивидуализированное общество. — М.: Логос, 2002.
2. *Бауман З.* Мыслить социологически. — М.: Аспект-пресс, 1996. — 225 с.
3. *Бауман З.* Социологическая теория постмодерна. / Человек и общество. Институт социологии НАН Украины. — 1999. — 272 с.
4. *Бодрийар Ж.* В тени молчаливого большинства, или конец социального — Екатеринбург: Изд. Уральского университета, 2000.
5. *Бодрийар Ж.* Симулякри і симуляція — К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. — 230 с.
6. *Бодрийар Ж.* Соблазн — М.: Ad Marginem, 2002.
7. *Вернадский В. И.* Труды по всеобщей истории науки. — М.: Наука, 1988.
8. *Гадамер Х.-Г.* Истина і метод (фрагменти) //Читанка з історії філософії. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ ст. — К., 1993. — С. 196-201.
9. *Делез Ж.* Различие и повторение. — М.: АСТ, 1998. — 385 с.
10. *Дельоз Ж. Гваттари Ф.* Анти-Едіп: капіталізм і шизофренія. — К.: Карте-СІНТО, 1996. — 495 с.
11. *Дерріда Ж.* Цілі людини / Риси філософії: кінець чи трансформація? — К.: Четверта хвиля. — 2000. —С. 114-144.
12. *Лиотар Ж.-Ф.* Состояние постмодерна Спб.: Алетейя, 1998. — 116 с.
13. *Лиотар Ж.-Ф.* Постмодерністична ситуація // Після філософії кінець чи трансформація? — К.: 2000. — С. 71-76.
14. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. — Т. 1. — М., 1963.
15. *Лосев А. Ф.* Эстетика Возрождения. — М., 1976.
16. *Чижевский А. Л.* Космический пульс жизни. — М.: Мысль, 1995.
17. *Фромм Э.* Иметь и брать. — М., 1990.
18. *Фуко М.* Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. — М.: 1977.
19. *Фуко М.* Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. Пер. с франц.— М.: Касталь, 1996. — 448 с.
20. *Фуко М.* Археология знания. — К.: Ника-Центр, 1996. — 208 с.

Додаткова

21. *Аристотель*. Метафизика / Аристотель. Соч. в 4-х т. — М.: Мысль, 1976–1983. — Т. 1. — 1976. — Книга 12. — С. 303-315.
22. *Бодрийяр Ж.* Забыть Фуко. СПб.: Владимир Даль, 2000.
23. *Бауман З.* Мыслить социологически — М.: Аспект-пресс, 1996.
24. *Бодрийяр Ж.* Забыть Фуко. СПб.: Владимир Даль, 2000.
25. *Бодрийяр Ж.* Система верей. — М.: Рудомино, 1995.
26. *Вольтер Ф.* Политика, религия, мораль // Избранные.
27. *Гоббс Т.* Философские основания учения о гражданине. О человеке // Избранные произведения в 2-х томах. — М., 1964. — Т. 1.
28. *Делез Ж.* Логика смысла. — М.: Академия, 1995.
29. *Деррида Ж.* Граматология. — М.: Ad Marginem, 2001. — 297 с.
30. *Лейбниц Г.-В.* Рассуждения о метафизике // Соч. в 4-х томах. — М., 1982-84. — Т. 1.
31. *Лейбниц Г.-В.* Новая система природы // Соч. в 4-х томах. — М., 1982-84. — Т. 2.
32. *Локк Дж.* Мысли о воспитании. — М., 1939.
33. *Кант И.* Основы метафизики нравственности. — Соч. в 4-х т. — М., 1992. — Т. 4.
34. *Кант И.* Критика практического разума. — Соч. в 4-х т. — М., 1992. — Т. 4.
35. *Пуанкаре А.* Наука и гипотеза // О науке — М.: Наука, 1983.
36. *Фромм Э.* Бегство от свободы — М., 1990.
37. *Фуко М.* История безумия в классическую эпоху / Пер. И.К. Стаф. — СПб.: Университетская книга, 1997.
38. *Фуко М.* Надзирать и наказывать. Рождение тюрьмы. — М.: Ad Marginem, 1999.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни.....	4
Зміст дисципліни	5
Список літератури	18

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп'ютерне верстання

А. Д. Вегеренко
Г. Я. Куржільний
С. А. Шередега

Зам. № ВКЦ-4906

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк. — 1,16. Обл.-вид. арк. — 0,36. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП “Видавничий дім “Персонал”
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*